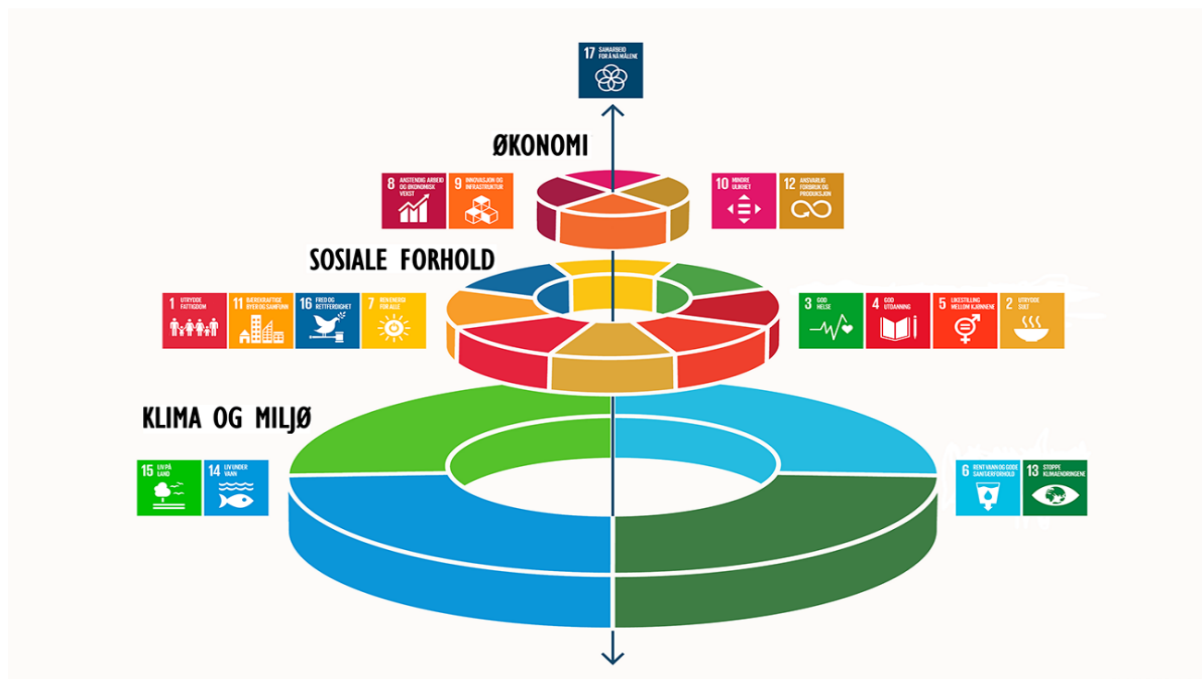

UTFORDRINGSNOTAT

VEDLEGG TIL PLANSTRATEGI 2020-2023

April 2020

Innhold

Innledning.....	2
Klima og miljø.....	2
Sosiale forhold.....	5
Økonomi.....	10

Innledning

Bærekraftsmålene ble vedtatt av FNs medlemsland i 2015 og består av 17 mål og 169 delmål som ser klima og miljø, sosiale forhold og økonomi i sammenheng i en felles plan for utvikling frem mot 2030. Det er Statistisk Sentralbyrå (SSB) som har ansvaret for å produsere og overvåke statistikk som viser hvordan målene følges opp i Norge. I dette notatet har vi gjort en tilsvarende gjennomgang for Lillehammer kommune, der det finnes tilgjengelig statistikk på kommunenivå. Arbeidet med å utvikle gode indikatorer og samordne disse i alle FNs medlemsland er tidkrevende, men nødvendig. Foreløpig mangler det gode indikatorer på en rekke områder, noe som også preger denne gjennomgangen.

SSBs oversikt over indikatorer: <https://www.ssb.no/sdg>

Begrunnelsen for valg av indikatorer (metadata):

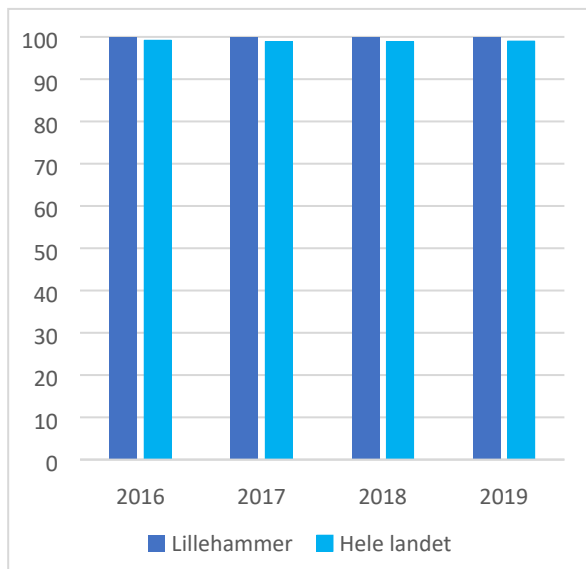
https://www.ssb.no/sdg/_attachment/416610?ts=1713ef542a8

Klima og miljø

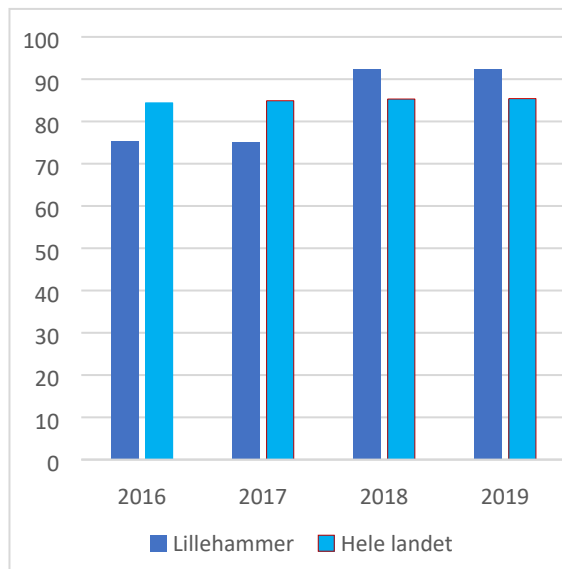

6. Rent vann og gode sanitærforhold

Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle.

Figuren viser andel innbyggere tilknyttet kommunalt vannverk med tilfredsstillende prøveresultater (prosent). Figuren viser E.Coli, men situasjonen er den samme for Intestinale enterokokker, farge og PH-verdi. (Kilde SSB / 11786)

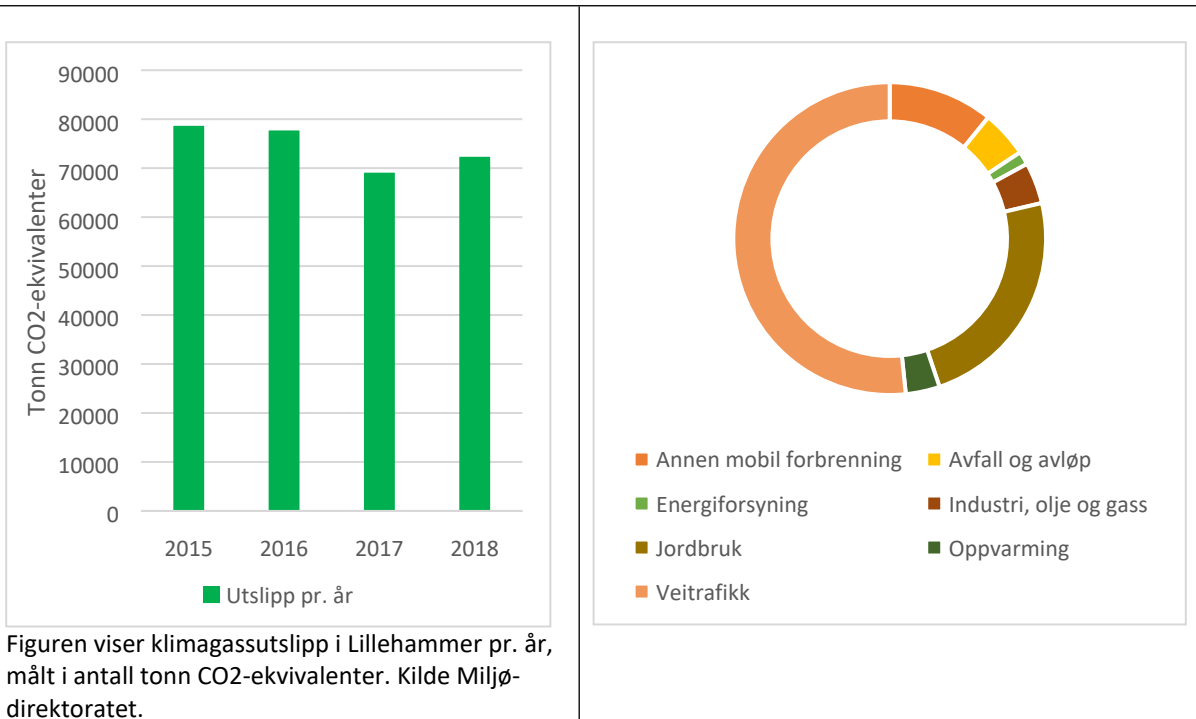
Figuren viser andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal avløpstjeneste (prosent). (Kilde SSB / 11794)

I Lillehammer er det høy kvalitet på drikkevannet og en stor andel av befolkningen er tilkoblet kommunal avløpstjeneste. Deler av rørsystemet er gammelt og det mangler en fullgod reserveløsning for kommunalt drikkevann.

13. Stoppe klimaendringene

Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem.

Figuren viser klimagassutslipp i Lillehammer pr. år, målt i antall tonn CO2-ekvivalenter. Kilde Miljødirektoratet.

Utslipp pr. år, målt i antall tonn CO2-ekvivalenter falt fra 2015 og fram til 2017, men økte noe i 2018, som er siste året det foreligger data fra. Den viktigste kilden til utslipp i Lillehammer er veitrafikk og deretter jordbruk.

Utslipp fra veitrafikk er i hovedsak et resultat av at E6 passerer gjennom kommunen. For å redusere utslipp fra vei må det nasjonale satsinger til, i hovedsak utbygging av jernbane og mer gods på bane.

For Lillehammer kommune vil virksomme tiltak være å fullføre to spor til Lillehammer snarest mulig, flere kryssingsspor og koble sammen Dovrebanen og Gjøvikbanen for å øke godskapasiteten. Lokalt er strategisk arealplanlegging i tråd med flerkjernestrukturen viktig for å sikre at flere kan gå, sykle og ta buss til daglige gjøremål, gjennom arbeidet med «byutvikling Lillehammer» og gjennom sykkelbyprosjektet. Av klimagasser som kommunen selv slipper ut er hovedtyngden knyttet til byggeaktivitet.

14. Liv under vann

Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling.

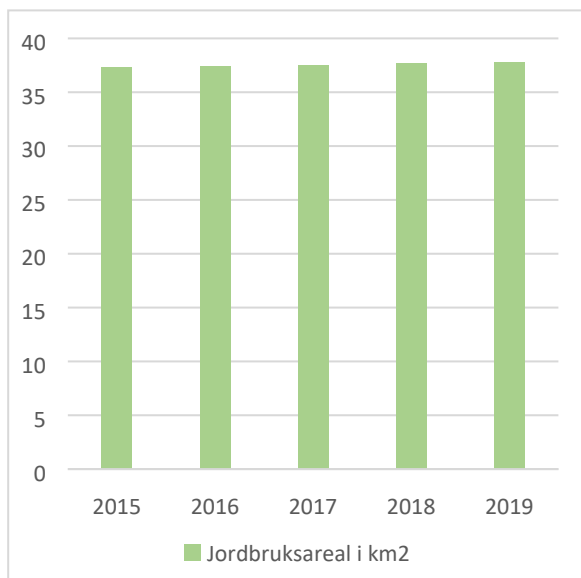
Ingen nøkkeltall tilgjengelig for Lillehammer.

Siden Lillehammer er en innlandskommune er det lett å glemme dette bærekraftsmålet. Men Lillehammer ligger ved Mjøsa og alt som havner i Mjøsa havner før eller siden i havet. Det må være et mål å øke bevisstheten om dette, også i innlandskommuner.

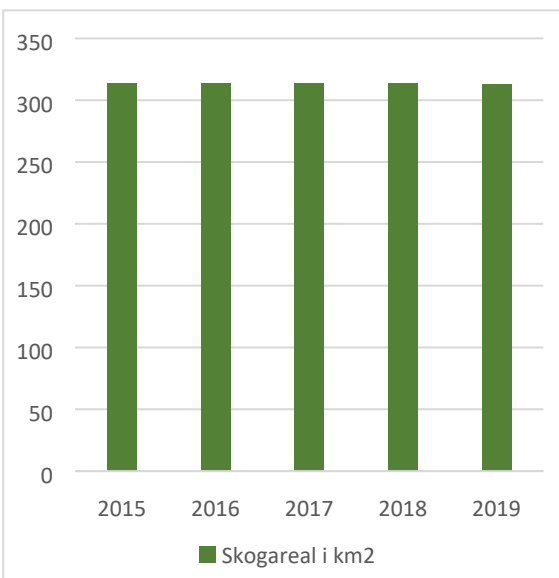

15. Liv på land

Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold.

Figuren viser jordbruksareal i Lillehammer i kvadratkilometer. Det er en liten økning fra 2015 til 2019. Kilde SSB (09594).

Figuren viser skogarealer i Lillehammer i kvadratkilometer. Det er en liten nedgang fra 2015 til 2019. Kilde SSB (09594).

Jordbruksarealene i Lillehammer økte marginalt fra 2015 til 2019. Skogarealene ble marginalt mindre i samme periode. Tilstandsvurdering og egnethet for jordbruks- og skogareal er vist i temakart 10, som var vedlegg til kommuneplanens arealdel 2020-2023(2030), som ble endelig vedtatt av kommunestyret i mars 2020.

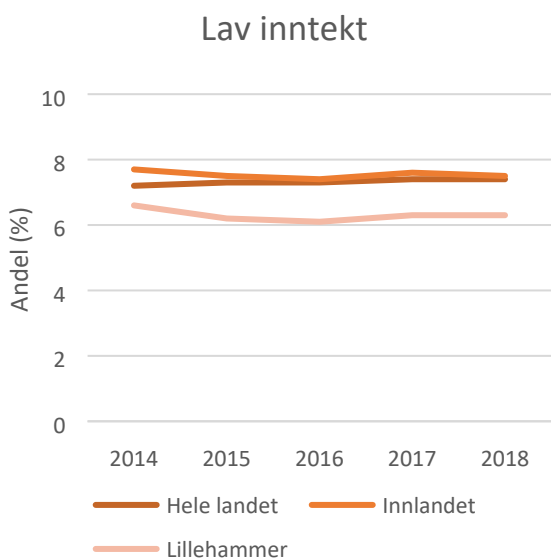
Det utarbeides ikke statistikk om artsmangfold på kommunenivå, men det er enkelte lokale forekomster av truede arter i avgrensede deler av kommunen (som blant annet Gropmarka). Lillehammer kommune har valgt å ikke utarbeide en egen kommunedelplan for artsmangfold, men ivareta dette i annet planverk.

Sosiale forhold

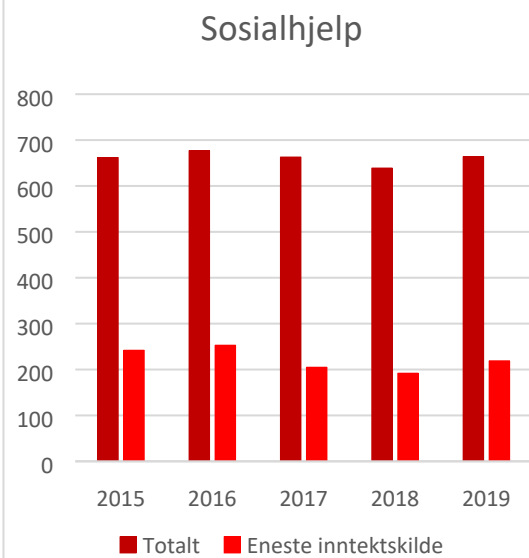

1. Utrydde fattigdom

Utrydde alle former for fattigdom i hele verden.

Figuren viser andel personer som bor i husholdninger med inntekt under 60 % av medianinntekt, beregnet etter EU-skala, og brutto finanskapital under 1 G. Årlige tall. EU-skala er en ekvivalensskala som benyttes for å kunne sammenligne husholdninger av forskjellig størrelse og sammensetning. Kilde: Kommunehelse

Figuren viser antall innbyggere i Lillehammer kommune som mottok sosialhjelp, totalt og som har sosialhjelp som eneste inntektskilde. Kilde SSB (12203)

Norge er et av verdens rikeste land, målt i BNP pr. innbygger. I motsetning til andre land med svært høy BNP viser ulike økonomiske indikatorer at verdiene i Norge er nokså jevnt fordelt.

Det er ingen offisiell definisjon av fattigdom i Norge, men husholdninger som har en samlet inntekt på under 60 % av medianinntekten defineres som lavinntekts-husholdninger. Figuren viser at mellom 7 og 8 % av innbyggerne på landsbasis og i overkant av 6 % i Lillehammer, bor i slike husholdninger. Innvandrere og enslige forsørgere er overrepresentert i denne gruppen.

De fleste ordninger som sikrer et økonomisk sikkerhetsnett for innbyggere i Norge er statlige, som pensjon, arbeidsledighetstrygd og sykepenger. Kommunen forvalter økonomisk sosialhjelp og enkelte boligordninger. Det er en klar sammenheng mellom lave inntekter, bosituasjon og dårlig helse. Dette er nærmere omtalt i folkehelseoversikten

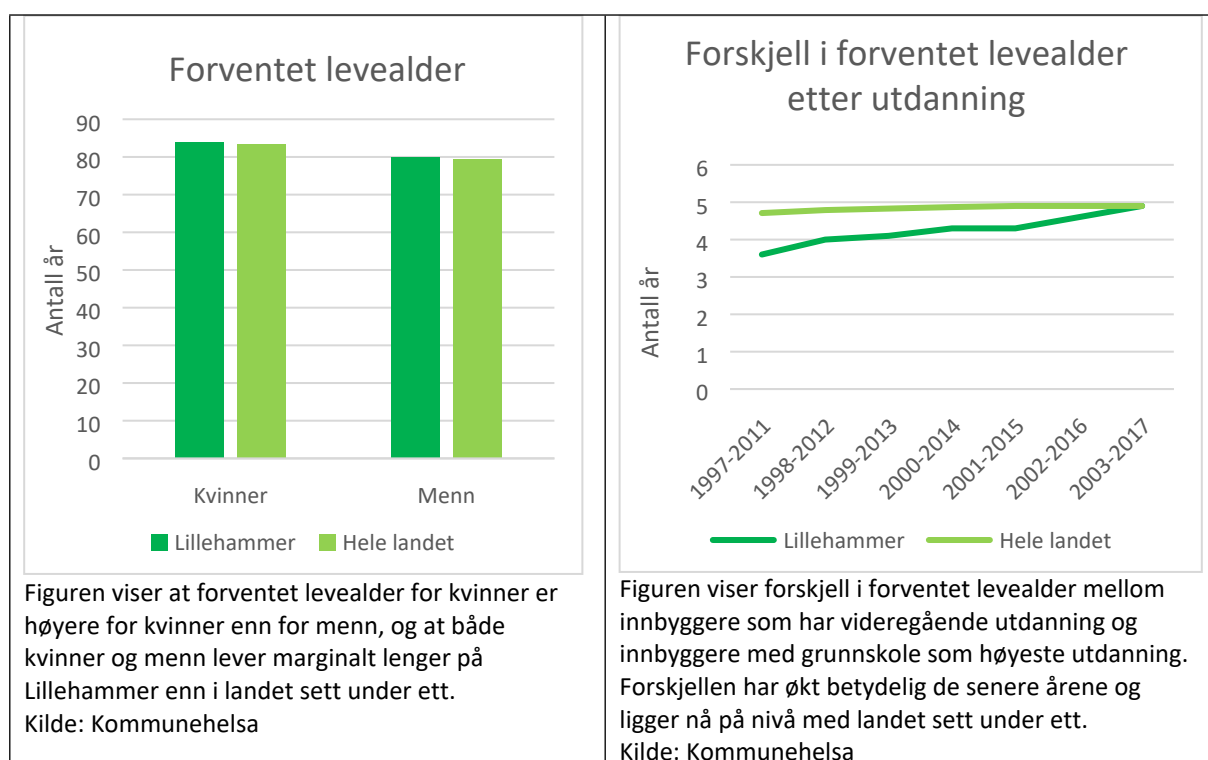
2. Utrydde sult

Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk.

Kommunen forvalter statlige virkemidler for å fremme matproduksjon i både stor og liten skala, som bidrar til selvforsyning av mat. Et sterkt jordvern og en streng konsesjonspraksis er viktig for lang-siktig tilgang til matjord. Kommunen forvalter også regionale virkemidler for å bevare artsmangfold, f.eks. gjennom beitebruk.

Målet om å utrydde sult omfatter også feilernæring, generelt og for spesielt utsatte grupper. En av disse gruppene er eldre, der det er et erkjent problem at mange eldre i institusjon, men også hjemmeboende, har ernæringsmessige utfordringer.

	<p>3. God helse Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder .</p>
---	---

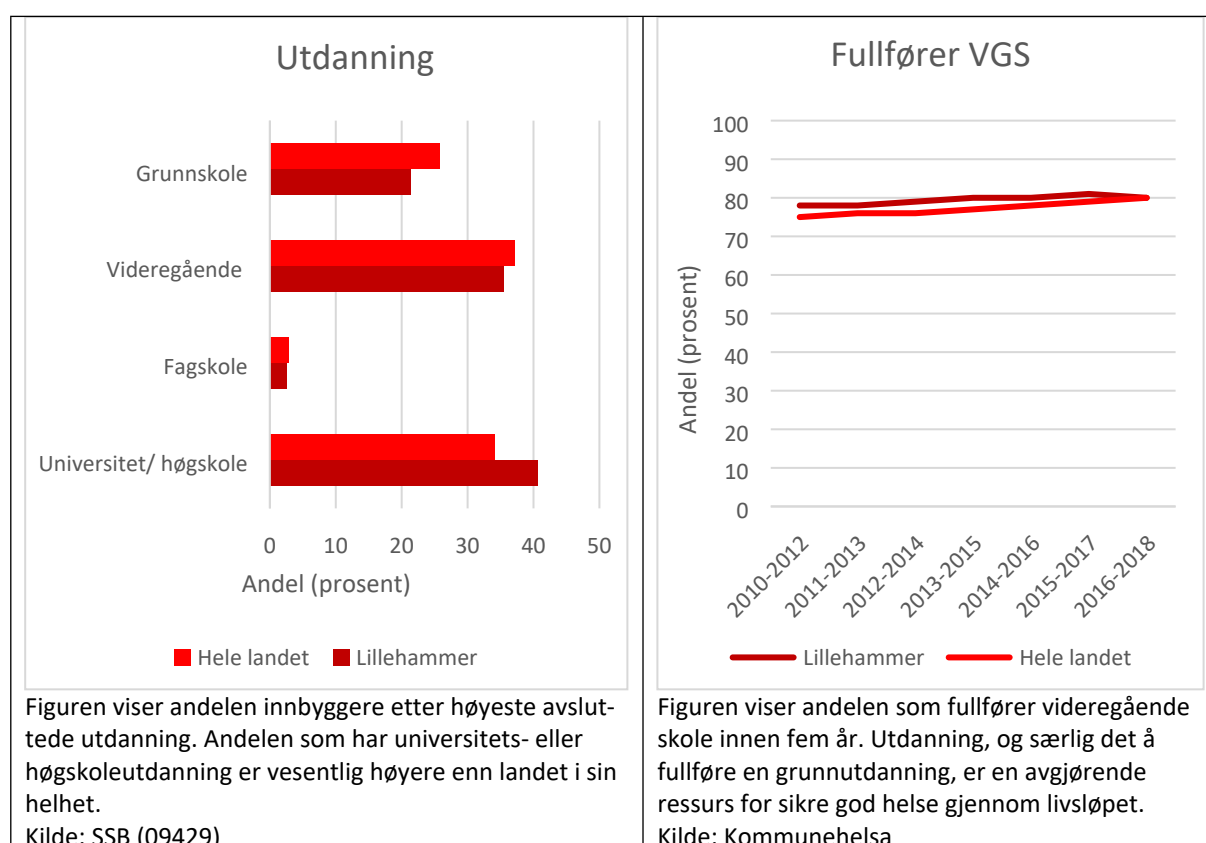
Folkehelseprofilen som Folkehelseinstituttet utarbeider for alle kommuner (finnes også som vedlegg kommunens egen folkehelseoversikt) viser at folkehelsen i Lillehammer generelt er svært god. Det er bare en av indikatorene som er rød, det vil si at kommunens resultat er signifikant dårligere enn landet som helhet. Indikatoren dette gjelder er antall skader som behandles på sykehus pr. 1000 innbygger. Skader som omfattes av statistikken er hodeskader, lårbensbrudd og forgiftninger. For Lillehammer er det antall hodeskader som signifikant høyere, og utslaget er størst for menn som er under 45 år eller over 75 år.

16 av de til sammen 34 indikatorene er grønne, det vil si at resultatene for Lillehammer er signifikant bedre enn landet som helhet. De fleste andre indikatorene viser også resultater over landsgjennomsnittet.

At de fleste har god helse betyr ikke at alle har god helse. Helse er ikke bare et resultat av individuelle forhold og levevaner, men påvirkes også av levekår og strukturelle forhold som inntekt, arbeid, opp-

vekst, utdanning, bo- og nærmiljø. Mange av disse forholdene kan kommunen påvirke. Flere fakta om folkehelsen i Lillehammer finnes i kommunens folkehelseoversikt for 2020 (vedlagt).

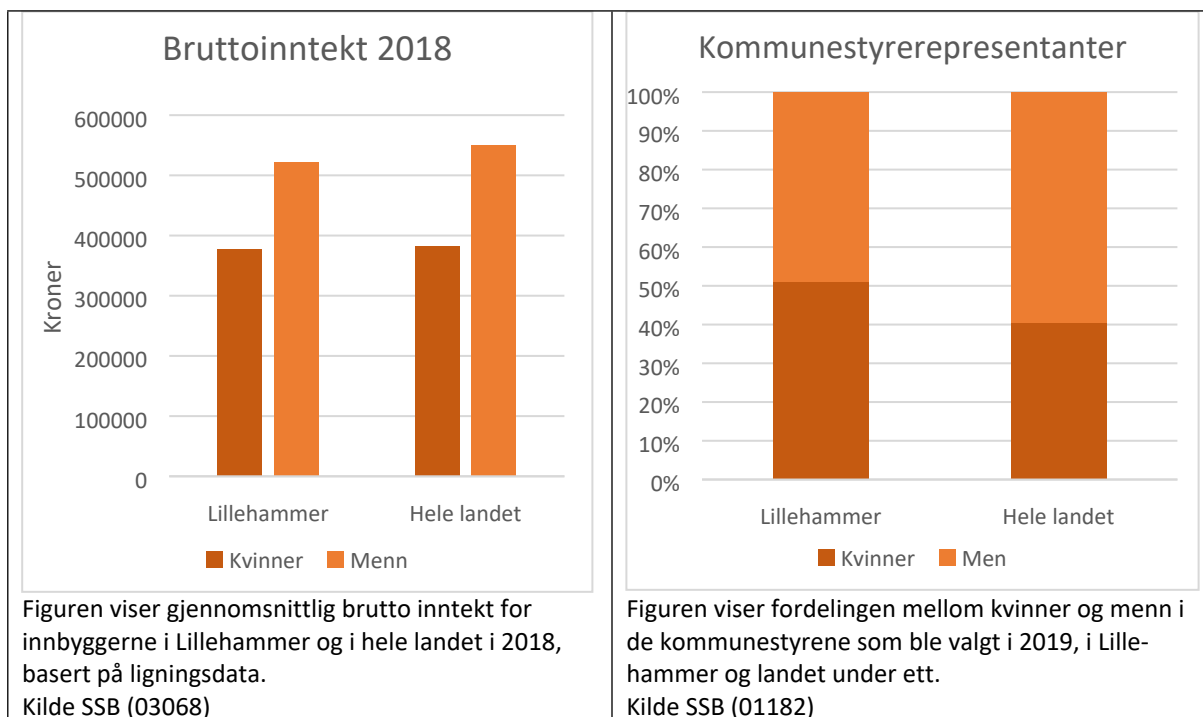
	4. God utdanning Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle.
---	---

Sammenhenger mellom utdanningsnivå, materielle levekår og helse er godt dokumentert. Utdanning påvirker de levekår mennesker lever under gjennom hele livsløpet. Fra et helsemessig ståsted er det viktig at utdanningssektoren lykkes med å tilrettelegge opplæringen slik at alle barn og unge kan få like gode vilkår.

Utdanning, og særlig det å fullføre en grunntdanning, er en avgjørende ressurs for å sikre et godt livsløp. Undersøkelser har vist at det er sosial ulikhet i frafall fra videregående skoler i Norge. Kommunene har ansvaret for å sørge for barnehage og grunnskole. Det er her grunnlaget for et velfungerende liv legges og det er her kommunen har mulighet til å sikre at sosiale ulikheter ikke preger det videre utdanningsløpet.

	5. Likestilling mellom kjønnene Oppnå likestilling og styrke jenter og kvinners stilling.
---	---

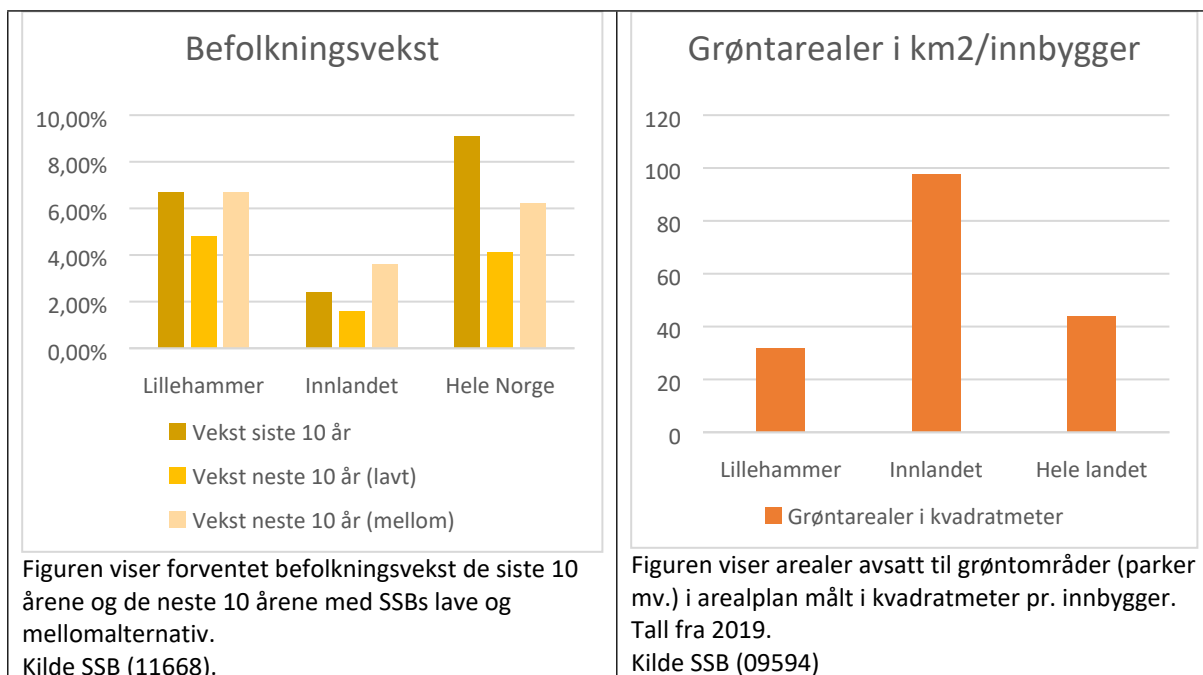
En av de viktigste kildene til suksessen til den nordiske samfunnsmodellen er at kvinner deltar på lik linje med menn i arbeids- og organisasjonslivet. Som statistikken viser tjener kvinner fortsatt vesentlig mindre enn menn, dette gjelder både i Lillehammer og i landet under ett. Det er flere årsaker til dette, både at det er flere kvinner i yrker som er mindre betalt og at mange kvinner arbeider deltid. Et viktig tiltak for bedre økonomisk likestilling er å sikre heltidsstillinger i omsorgssektoren.

	<p>7. Ren energi for alle Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris for alle.</p>
--	--

Det er lite statistikk om energibruk på kommune nivå. På landsbasis utgjør andelen fornybar energi i overkant av 70 % av det totale energiforbruket (2017-tall). Det er ingen grunn til å tro at dette tallet er vesentlig annerledes i Lillehammer kommune. Lillehammer kommune har som medeier Innlandet Energi Holding et ansvar for å bidra til at innbyggerne også i framtiden har tilgang til ren energi til overkommelige pris. Dette fordrer fortsatt satsing på alternative energikilder, som vindkraft, solenergi og bioenergi. Kommunen må også sørge for at egne virksomheter bruker energismarte løsninger.

	<p>11. Bærekraftige byer og samfunn Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige.</p>
--	--

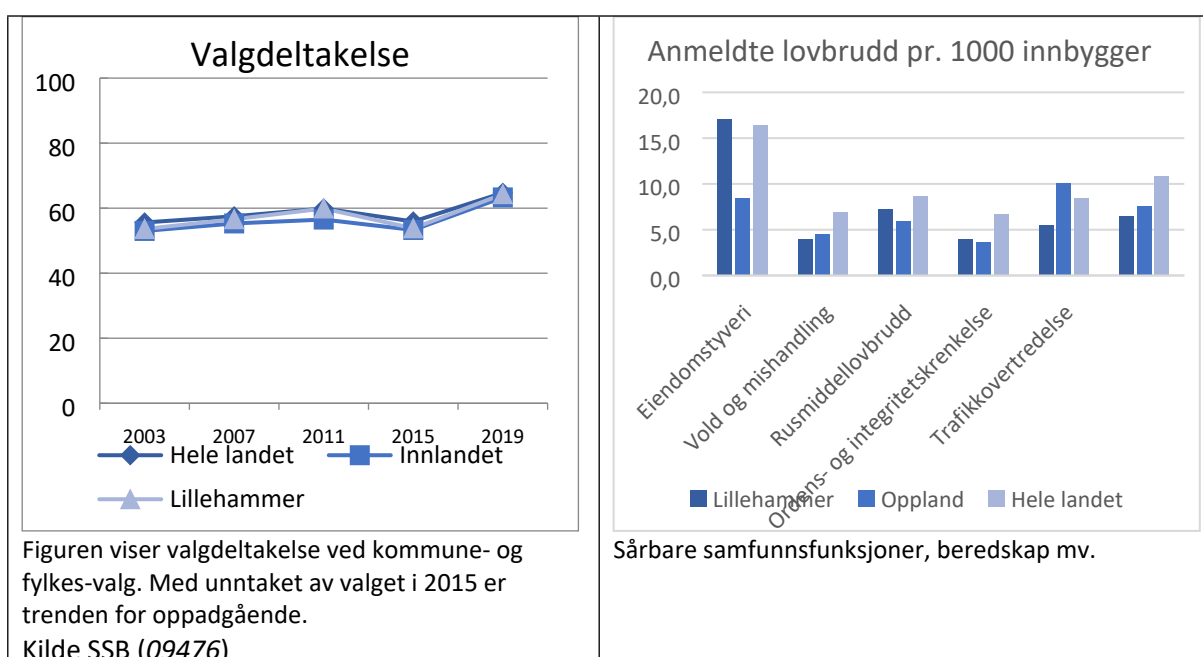

Lillehammer ligger i et fylke som er preget av aldring, lavt utdanningsnivå og fødselsunderskudd (flere døde enn fødte). Med unntak av utdanningsnivå har Lillehammer noen av de samme utfordringene, om enn i mindre skala. Lillehammers befolkningsvekst sikres av tilflytting. For at veksten skal bli som antydnet i figuren er det en forutsetning at kommunen legger til rette for attraktive bomiljø, et trygt oppvekstmiljø og et godt og variert fritidstilbud for alle aldersgrupper. Det er avsatt noe mindre grøntarealer pr. innbygger i Lillehammer enn for landet under ett, men på nivå med andre byer, og tallet har vært stabilt over tid.

16. Fred og rettferdighet

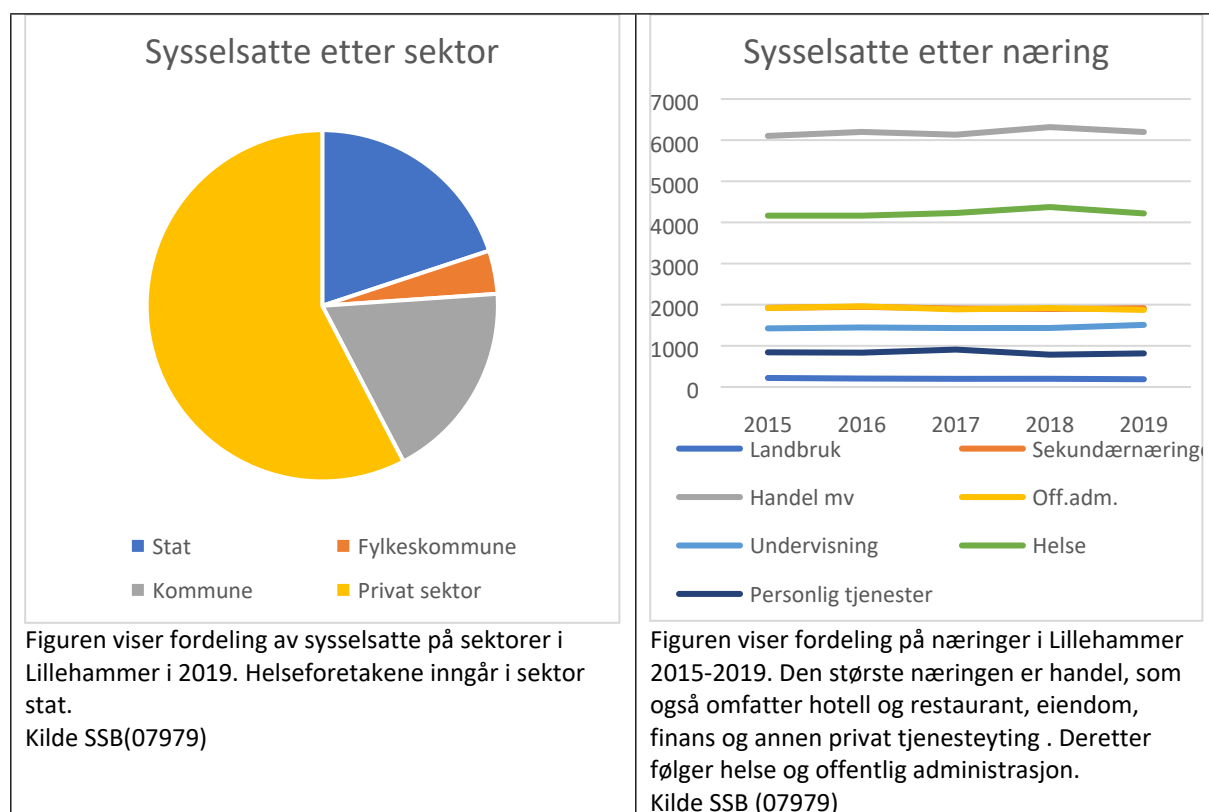
Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer.

Det er flere forhold som er viktige når det gjelder å bygge bærekraftige samfunn. At innbyggerne har god tillit til samfunnet og hverandre er ett av dem, og at vi opplever trygghet et annet. Sammenlignet med andre land, er det i Norge høy grad av tillit til medmennesker og samfunn. Det gjelder for eksempel tillit til naboer, tillit til at kommunen tilbyr tjenester som vi trenger, at politikere har samfunnets interesser i tankene, og at velferdsstaten gir oss økonomisk trygghet dersom behovet er der. Å skape trygge samfunn handler også om å sikre innbyggerne en rettferdig fordeling og lik tilgang på goder og ressurser.

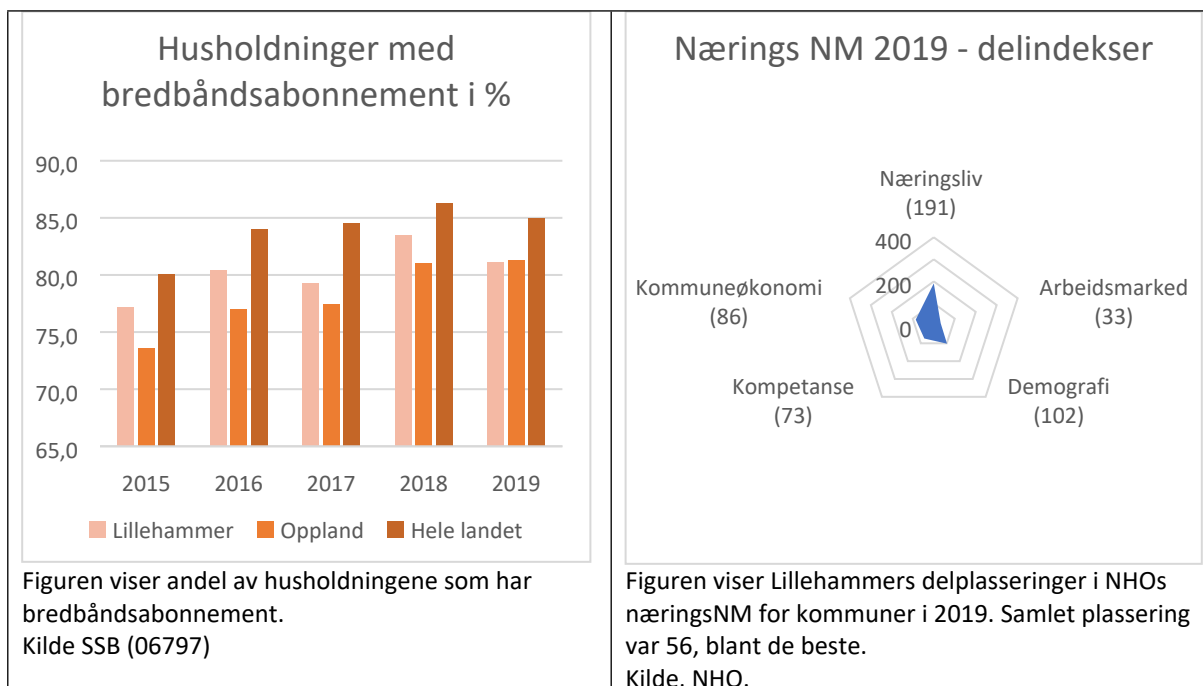
Økonomi

<p>8 ANSTENDIG ARBEID OG ØKONOMISK VEKST</p> 	<p>8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle.</p>
---	--

I Lillehammer er rundt 40 % ansatt i ulike deler av offentlig sektor. Dette er en forholdsvis høy andel og kan medføre både fordele og ulemper. I krisetider vil høy sysselsetting i offentlig sektor være en fordel, da sektoren er lite utsatt for plutselige svingninger. På lang sikt vil strukturendringer føre til at mange arbeidsplasser i sektoren kan flytte fra Lillehammer.

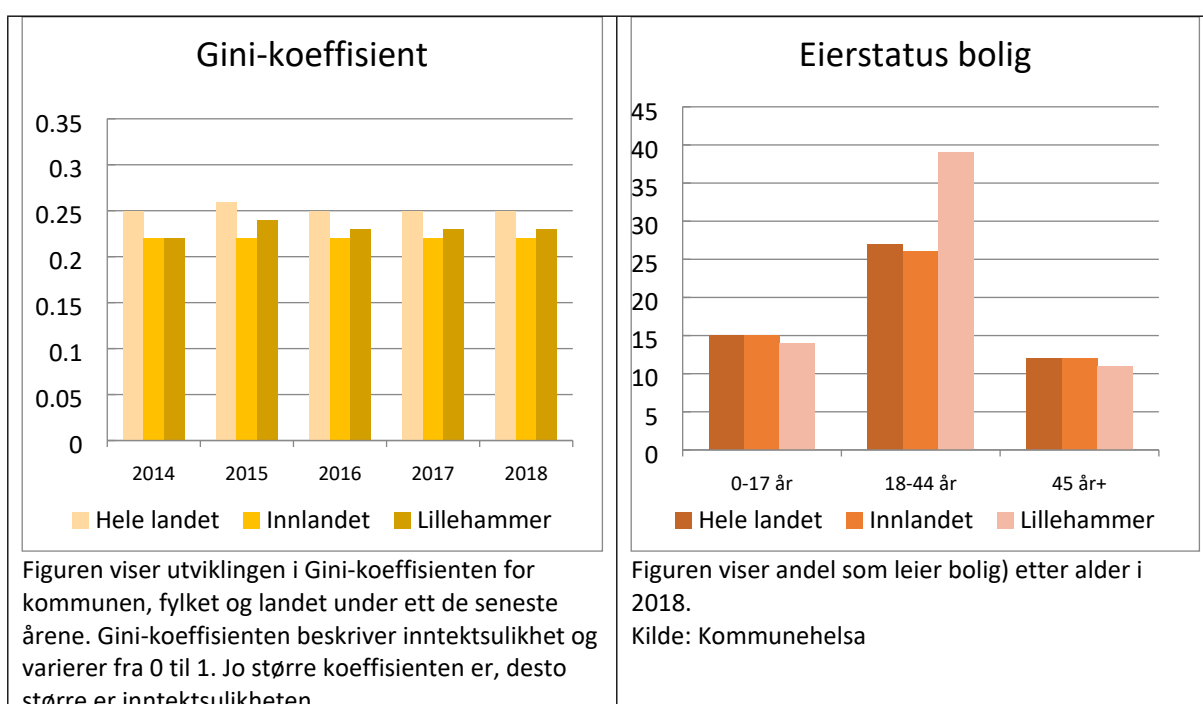
<p>9 INNOVASJON OG INFRASTRUKTUR</p> 	<p>9. Innovasjon og infrastruktur Bygge solid infrastruktur, fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og bidra til innovasjon.</p>
---	---

Godt utbygget fiber/bredbånd er blitt en infrastruktur som må betraktes som helt essensiell for all utvikling og innovasjon. Statistikken viser at en litt mindre andel av husholdningene i Lillehammer har bredbåndsabonnement enn i landet sett under ett. Det er grunn til å frykte at tilsvarende også gjelder bedrifter. Lillehammer plasserer seg stabilt og bra i rangeringen som NHO utarbeider årlig (NæringsNM). Det er interessant å merke seg at de kategoriene som bidra mest til Lillehammer gode resultat er kompetanse og et godt arbeidsmarked (og kommuneøkonomi).

10 MINDRE
ULIKHET

10. Mindre ulikhet
Redusere ulikhet i og mellom land.

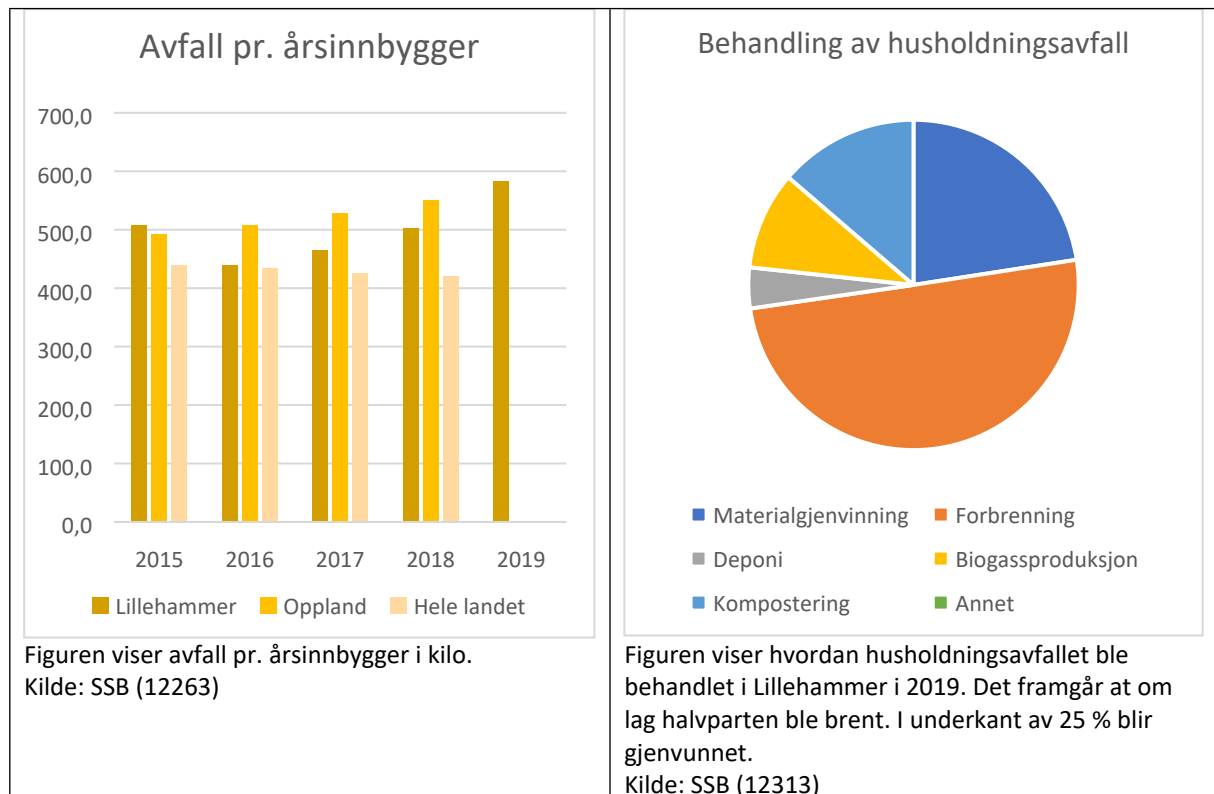

Norge er et forholdsvis rikt land og et land med forholdsvis små forskjeller. Det er svært få land som kan vise til Gini-koeffisienter på mindre 0,3. Det er også svært få små forskjeller internt i landet, og koeffisienten holder seg stabil over tid. Til tross for dette er det ulikheter som preger enkeltmennesker og familier, og som gir ulike vilkår for oppvekst, utdanning og samfunnsdeltakelse. I Norge er status i boligmarkedet (eier eller leier) en viktig indikator på sosiale forskjeller. I Lillehammer er det færre som leier enn ellers i landet for alle aldersgrupper unntatt 18-44 år. I denne aldersgruppen er det veldig mange fler som leier enn som eier. Dette kan kanskje forklares av det er mange studenter som bor i byen for et kortere tidsrom.

12. Ansvarlig forbruk og produksjon

Sikre bærekraftig forbruks- og produksjonsmønstre.

Avfall pr. årsinnbygger er høyere i Lillehammer enn i landet sett under ett og øker. Rundt halvparten av husholdningsavfallet blir brent og bare i underkant av en fjerdedel blir gjenvunnet.